

Эрк биш орулдж өгдг тавциг болн МТС-н көдлмшин төлө натуроплат өгдгиг уурулхин тускар, селәнә эдл-ахун хот-хол белдлгәнә шин диг-дарана, үнин болн условийин тускар

Колхозн тосхлтиг цаарандь делгрүллгяр болн МТС-н бүрдәмджиг оньгдаруллгяр партин болн правительствин диглдж кесн керг-үүлдр селәнә эдл-ахун эдл-уш гаргългьиг икдүүлхин, күч-көлснә ашинь өөдлүүлхин болн селәнә эдл-ахун эдл-уш гаргългьна үнинь багьрулхин төлө ик гидг эв-аргь секджәнә. Селәнә эдл-ахун производствин цаарандк өслтин төлө, селәнә эдл-ахун эдл-уш белдлгәнә чик үн болн хот-хол белдлгьиг чикәр бүрдәлгән эрки чинр зүүджәнә.

МТС-н бүрдәмджиг оньгдаруллгьна болн колхозмудт техник хулдлгьна залгьлдсн колхозн тосхлтин делгрлтин шин бәәдлд колхозмудар эрк биш орулдж өглгяр болн МТС көдлмшин төлө натурар өглгяр селәнә эдл-ахун эдл-уш белдлгәнә ода үүлджәх диг-дараг хадгьлад керг уга. Огдг цагт, селәнә эдл-ахун эдл-уушиг орн-нутгин зонар диглдж батлгдсн нег үнәр хулддж авлгьна диг-дарагар — селәнә эдл-ахун эдл-уш белдлгәнә государствен нег янзд орх эв-аргь учрагдсн.

Хулддж авлгьна шин үниг диглдж гаргьлгьнд, зональн производствин дундин бәәдлс, күч-көлснә ашин өслтәс, эдл-уушин үнинь багьрулгьнас иштә болн өргн социалистическ воспроизводствин төлө эрки кергтә хоршалт учрахас иштә колхозмудин гаруг эрки хәрүүлгьн тоолгджала. Хулддж авлгьна шин үннь газрас болн малас авгдг эдл-уш гаргьлгь икдүүлгьнд, эдл-уушин нег тоогьин күч-көлснә болн мөнгьнә гаруг багьруллгьнд колхозмудин болн колхозникудин материалн урмд өөдлхдн улм икәр дөнъ-тусан күргьхн.

Партин болн правительствин диглдж батлсн керг-үүлдрин ашд орн-нутгин колхозмуд болн совхозмуд шин, улм деешән кемджәнд өөдлв. Колхозмудин болн совхозмудин ик зунь аль-бисәри өсдк делгрсн эдл-аху болад, экономическ батрад, газрин болн малин эдл-уш гаргьлгьиг болн терүг государствд өглгьиг зөвәр икдүүлчәсмн. Сүл дөрвн джилин эргид селәнә эдл-ахун гол эдл-уш белдлгьн урдк дөрвн джимлүдин эргид белдгдснәс буудян культуура 22 процент, боднцгар — 28 процент, түүкә көвнъгар — 12 процент, шикрин свеклар — 36 процент, олсна утцар — хойр холван шаху, малас авгдг эдл-уушар: махн — 51 процент, үсн — 62 процент, өндгн — 42 процент, ноос белдлгьн — 41 процент икдсн.

Энүнлә зерглдк кесг колхозмудар нам колхозин актив дунд, күч-көлснә болн мөнгьнә гаруг багьар гаргьад, эдл-уш икәр гаргьхин төлө күч-көлснә ашиг өөдлүүлгьнә, күч-көлснә өдрмүдин гаруг багьруллгьна йоста ноолда кел уга, олна эдл-ахун бардж гардлгьнд хаджгяр хәләц гардг йовдл бәәнә.

Манд колхозмудар болн совхозмудар көдлмшчинрин чидлгь эзн бишәр олзлгдгиг, механизмәр динлвртәгьяр кедж болх кесг көдлмш гарар кегддгиг парть болн правительств кесг дакдж заала. Эн дутудунд мана орн-нутгур ирджәсн газадин ордудин зәрм делегац чиги оньган тәвджәлә. Тиим хаджгяр бәәдлгь төгсгдк, кемджән угагьар айсдан күч-көлснә өдрмүд гаргьлгьиг уурулдж, өдгә цагин техник күццдн олзлдж, производств бүрдәлгьнә нүүрлгч дамшлтиг болн шин эвиг өргәр орулдж эдлх кергтә.

Ода мана күчн-чидл, селәнә эдл-ахун эдл-уш гаргьлгь бүрдәлгьиг нам икәр өсдк делгрсн капиталистическ ямаран чиги орн-нутгудас муугьар биш, хәрн сәәнәр бүрдәх эв-аргь өгчәнә. Колхозмудар болн совхозмудар трактормуд, комбайнс болн селәнә эдл-ахун талдан машин күртмәрн бәәнә. Селәнә эдл-ахун шин, улм сән болн өөдм аштә манд тәвлгьн джил болгьн икдәд йовхмн. Болв эдн, селәнә эдл-ахун культури хортдудла ноолдхин төлө керглдг минеральн удобрень, гербицид,

ядохимикат ода бийн татугьар гаргьнавдн, манд селекц, буудян эк болн малин тохм яслгьна көдлмш бүрдәлгьнд кесг дуту-дунд бәәнә. Эн туст бәәх үлдлгь өөрхн цагин дунд уурулхин төлө энүнд сән гидг оньган тәвх кергтә.

Болв, тиим болвчн, гол төр—социалистическ селәнә эдл-ахун бәәдг эв-аргьиг күццдн олзлгьнд; производствд научн улд бардж гардлгьна селәнә эдл-ахун систем түргәр орулгьгьн государствен эрки ик чинртә керг гидж хәләгьад, терүг орулдж эдлгьнд; күч-көлсиг сәәнәр бүрдәлгьнд, колхозмудин болн совхозмудин ил көдлмшт селәнә эдл-ахун түрүн нүүрләчрин—шинрүләчрин дамшлтиг болн күцлтиг шунлтта кевәр орулдж эдлгьнд; техникиг улм ик аштагьар олзлгьнд, селәнә эдл-ахун цуг көдлмшиг комплексн кевәр механизировать келгьнд бәәнә. Колхозмудин болн совхозмудин материалн-техникеск көрнъ батруллгьнд гарч йовх сольвриг болн бас тедү мет, селәнә эдл-ахун научн күцлтиг болн түрүн нүүрләчрин дамшлтиг тоолад, көдлмшин кемджәгьин болн селәнә эдл-ахун тиим эс гидж талдан көдлмш күцәсн төләдн күч-көлснә олвр өглгьнд адлүүлгь гаргьлго үнинь цагтн хәләдк диглджәх кергтә. Бәәри газрин удобренә—малин бог-шегин, компостин болн талдан чиги удобренә чииринь эс үнлгьиг төгсгх кергтәг, энүндән тегәд колхозмудар болн совхозмудар бәәри газрин удобрениг күртмәрн хоршагьад энүг чикәр олзлгь эс теткхлә, улм ик ургьц авхар седж болш угаг санх кергтә. Эн төрмүдиг сәәнәр хагьлсн колхозмуд болн совхозмуд селәнә эдл-ахун эдл-уш гаргьлгьн темдгьгяр икдүләд, эднә үнинь багьрулад, амн болгьна тоод эдл-уш гаргьлгьар Америкин Соединенн Штатсиг күцәд, давлгьна төриг түргәр күцәдк чадхмн.

СССР-н Министрмүдин Совет селәнә эдл-ахун эдл-ушд шин үн диглдж гаргьхларн, эн үннь бат болн кергтә цагтан сольгьдх зөвтә гидж тоолджана. Дигтә зөвин дундинәр ургьсн ургьцд үннь сольгьдх зөв уга. Болв тер эс гидж талдан халхурн сольгьдг йовдл гарна, ургьцин төлө сән, эс гидж му джил болна, белдлгьнә үннь болхла оln джилә ургьцин тоогьин дундинәс иштә диглдж батлгднә. Тиигхлә эн үннь джилин бәәдллә залгьлдж, тиигәлән эс гидж иигәлән талан хәләдк сольгьдх зөвтә. Кемрджән энүг эс тоолхла, сән джилд колхозмуд дундин ургьцин джилд гаргьсн гарула адл гару гаргьчкәд, ик орута бәәх билә. Энн государствин төлө дегд ик гарута болх билә. Талдан саамдан хагсу, джилд багь ургьц авгад тегәд эн гаруьан хәрүлджәхш, тер учрар кемрджән государствд эднә үнинь өөдлүүлгьнә эс гидж экнә ссуд нам хот-хол өглгьнә хаалгьар дөнъ-тусан эс күргьхлә, эдл-ахус зөвәр гарутад чиги бәәхмн. Мел эн учрар селәнә эдл-ахун эдл-уушин үннь бат болх деерән кергтә цагтан сольгьдм чигә болдг дүртә.

Терүнлә хамдн колхозмудар селәнә эдл-ахун эдл-уш хулддж авлгьна үниг диглдж гаргьлгьнд эн зона совхозмудар эдл-уушин үннь кедү болдж тусдгиг тоолджах кергтә. Совхозмудар токтсн эдл-уушин үннь — колхозмудар хулддж авлгьна үнин кемджән болдж тусх зөвтә, тиим болв чиги совхозмуд цугтан эдл-ахунгьан сәәнәр бардж эс гардг угаг, эднә кесгн күч-көлснә багь ашта болн эдл-уушин өөдм үнтә бәәхиг темдгьл кергтә. Энүг уурулдж, совхозмуд цугтан социалистическ производствд бәәх эв-аргьиг олзлгьнд үзмдк болдгар, күч-көлснә өөдм ашта болад, кимд эдл-уш өгдг болдгар кех кергтә. Эдл-ахун бардж гардлгьна культури кемджән өслгьнә, оln-әмтнә культури кемджән өөдлгьнә, күч-көлснә ашн өөдлгьнә залгьлдж, күч-көлснә болн мөнгьнә багь гарута селәнә эдл-ахун эдл-уш икәр гаргьгьдхмн. Тер уч-

рар эн саамд чиги үниг багьрулх талн шинәс хәләдк диглгьн керглгьдхмн.

Промышленность, техническ культури өслтин, производствиг шин машиндәр агслгьна улд, технологическ процессиг шинрүүлгьнә болн көдлмшчир дакад инженерн-техникеск көдлгьчир дунд производствени культуру делгүдән өслгьнә улд продукция нег то гаргьлгьнд күч-көлснә гарунь багьрад, энүнә үннь бас багьрджана. Энн, цаарандк өргн воспроизводствин төлө, цуг промышленностиг делгрүүлхин болн производствин средств гаргьлгьиг икдүүлхин төлө кергтә мөнъг хоршах эв-аргь өгчәнә, оln-әмтнә эдлврин неквр хәрүүлгьнд болн оln-әмтнә эдл-ахун керглгьчд оддг промышленн продукция үнинь багьрулх эв-аргь учрагдджана. Тегәд промышленностьд көдлгь көдлмшчир, инженермүд болн церглгьчир эврәнн халхарн күч-көлснә ашин болн продукция үнинь багьрулхин төлө ноолдхла, колхозникуд болн совхозмудин көдлмшчир болхла, селәнә эдл-ахунд бас терүг кехлә, эднә хам күч-көлснә мана орн-нутгин экономикиг улм икәр батлхд, промышленностиг болн селәнә эдл-ахунд динлвртәгьяр делгрүүлгьнд, оln-әмтнә бәәхтә бәәдлджиргьлиг өөдлүлхд сән иргчүр — коммунизмүр түргәр уралан йовхд дөнъ-тусан күргьхн.

Көдлмшчирин болн колхозникудин хам күчлгьнд, күч-көлснә ашиг өөдлүүлхин болн промышленн болн селәнә эдл-ахун продукция гаргьлгьиг икдүүлхин төлө кегддк йовх цуг оlnа ноолданд көдлмшч классин болн крестьянствин эвдршго иньгьлгьн болн эднә ницән цаарандан батрлгьн үзгдк медгднә.

«Эрк биш орулдж өгдг тавциг болн МТС-н көдлмшин төлө натуроплат өгдгиг уурулхин тускар, селәнә эдл-ахун эдл-уш белдлгьнә шин диг-дарана, үнин болн условийин туск» КПСС-н ЦК-н июньск (1958 джилин) Пленумин токтаврлә ирлцнъгьү болн колхозн тосхлтиг цаарандь делгрүүлгьнә болн МТС-н бүрдәмджиг оньгдаруллгьна туск Зака күцәхд СССР-н Министрмүдин Совет токтав:

1. 1958 джилин июлин нег шинәс авн колхозмуд государствд эрк биш орулдж өгдг буудян, тосна культури экнә, боднцгин, темснә, махна, үснә, өндгнә, ноосна болн өвснә тавциг, тер мет хот-хоолиг нег-негәрн сольдгиг болн орчдн тоодлгь кедгиг уурулхмн.

2. 1958 джилин июлин нег шинәс авн машинн-тракторн, ясврин-техникеск болн шишлн станцин колхозмудт кедг көдлмшин төләд натуроплат өгдгиг уурулхмн.

1958 джилин июлин нег шинәс авн ясврин-техникеск, машинн-тракторн болн шишлн станцин колхозмудт кедг көдлмшин төлә колхозмуд тооцагьан мөнъгәр кехмн, энүнә үнинь союзн республиксин Министрмүдин Советс батлхмн гидж йилгьхмн.

1958 джилин январин нег шинәс авн июлин нег шин күртл РТС, МТС болн шишлн станцин күцәсн көдлмшин төлә тооца келгьг колхозмуд тер заагдсн үнәр мөнъгнә тоогьар кедж чадх зөв өгхмн, 1958 джилин ургьцин төлә 1957 джилд күцәсн көдлмшин тооцаг (колхозмудин хәләврәр) натурар эс гидж, эн тогтаврар батлгдсн селәнә эдл-ахун хот-хоолин үнәр, мөнъгәр өгч чадхмн.

1958 джилин ургьцин төлә 1957 джилд машинн-тракторн болн шишлн станцин күцәсн көдлмшин тооцагьар өггдх мөнъгиг эс гидж хот-хоолиг, кемрджән кергтә болад бәәсн саамд, колхозмудас 2—3 джилд хооран саагьад (зәрминь эс гидж бүкьдн) авх зөв облисполкомст, крайисполкомст, автономн республиксин Министрмүдин Советст болн областин хуавар уга союзн республиксин Министрмүдин Советст өгхмн.

Эрк биш орулдж өгдг тавциг болн МТС-н көдлмшин төлө натуроплат өгдгиг уурулхин тускар, селанэ эдл-ахун хот-хол белдлгнэ шин диг-дарана, үнин болн условийин тускар

(Цаарандкнь)

3. 1958 джилас авн эклад государствд буудя, тутргь, нари цецгин болн тосна нань чигн культурин эк, бодниц, көвнъ, шикрин свекл, олс болн энүнэ зүүтэ культурин нань чигн продукц, тамк, махорк, темси, тарвс, гу, яста-идата болн цитрусин зерземш, виноград, хүүрэ зер-земш, затин хамтхас, бал, темсна, багцин культурин, малин хотин, корнеплодин эк, эфирмасличн болн эмин культур, цайгнн хамтхс, хмель, макин продукц, өвс, мах, үс, өндг, ангнн болн малин түүкэ арс, хүрсх, торгь ээрлгнэ кокон болн селанэ эдл-ахун нань чигн хот-хол болн сырье белдлгнэ колхозмудас государствени хулдлгь келгнэ зокалар авдг болгхмн гидж йилгхмн.

Государствиг селанэ эдл-ахун хот-хоолар тетклгнэ колхозмудин орлдлгнэ кирцагнн чикар йилгхнн кергт, государствин хулддж авчх гол хот-хоолин, онцар болхла буудя, бодниц, мах, үс ноос болн ондг хулддж авлгнэ кемджэгнн цаарандан чигн гектар газрин тоогнн принципар кехмн, болв энүг колхозмуд хулдлгнн бас чигн икар йилгьдг, селанэ эдл-ахун производствин йилгьрсн специализацла ирлцүлдж кехмн.

4. Буудян культур болгьнар, тутргь, бодниц, көвнъ, шикрин свекл, олс болн энүнэ зүүтэ нань чигн культур, тосна культур, эдн дотр нари цецгин болн клешевин эк, эфирмасличн болн эмин культур, макин продукц, тамк, махорк, цайгнн хамтхс, хмель, торгь ээрлгнэ кокон, мах, үс, өндг, ноос, ангнн болн малин түүкэ арс, хүрсх, орхта хүрсх белдлгнэ зураг союзн республикэср хувадж СССР-н Министрмүдин Совет батлхмн гидж йилгхмн.

Эн пунктд эс заагдсн селанэ эдл-ахун талин хот-хоолин болн сырье белдлгнэ зураг союзин республикисн Министрмүдин Советс батлад, тер дарунь СССР-н Госпланд болн СССР-н ЦСУ-д соньсхх зөвтэ.

Таранас гардг хот-хол белдлгнэ зураг колхозмудт болн совхозмудт тодрха болзар кех болн тер мет мах, үс, өндг, ноос, ангнн болн малин түүкэ арс белдлгнэ государствени зураг тодрха болзар болн квартал болгнн батлдж чадх зөв союзн республикисн Министрмүдин Советс өгхмн.

5. Цугсоюзин көрнүгд союзн республикисн орулдж өгх тавцин зураг бодницар, темсар, махар, үсэр, өндгэр, өвсар, зер-земшар, виноградар, хмель ар болн цитрусов зер-земшар болхла СССР-н Министрмүдин Совет батлх зөвтэ гидж йилгхмн.

Республикисн хоорндк тавцин зураг союзн республикисн Министрмүдин Советснэ зөвшалдж: тарвсар болн гуугьар СССР-н гүүлганэ Министерств, ногана, темсна, багцин болн малин хотин корнеплодин экэр СССР-н селанэ эдл-ахун Министерств батлх зөвтэ.

6. Селанэ эдл-ахун производствин болн селанэ эдл-ахун хот-хоол болн сырье колхозмудт болн совхозмудт белдлгнэ зура келгнн ясурулхин кергт буудя, бодниц, техническ культурин продукц, мах, үс, өндг, ноос болн селанэ эдл-ахун нань чигн хот-хоол белдлгнэ государствени зураг республик, крайс, областс, район, колхозмуд болн совхозмуд болгьнар удан болзгт — 5—7 джилд батлад, джил болгьнар хувадж даалгьврнн өгсн чик болхмн гидж тоолхмн. Дакад болхла белдлгнэ джилэ зураг джилин баадл болн ургнн гарцинн халадг икдүлх талин сольдг кегдх зөвтэ. Иим диг-дарагь ар белдлгнэ зура кесн колхозмуд болн совхозмуд производстван бүрдлгнн ясурулгь учрах, государствени көрнүгд кергтэ то селанэ эдл-ахун хот-хол ордж ирлгнн болн государств эвранны некьврнн кутцар тетклгь өгх.

СССР-н Госпланд болн СССР-н селанэ эдл-ахун Министерствд союзн республикисн Министрмүдин Советснэ зөвшалтгьяр, хойр сарин болзгт, селанэ эдл-ахун хот-хол государствд белдлгнэ кемджэг 1959—1965 джилмүдт союзн республик болгьнар цуг эдл-ахунсиг, тедн дотр колхозмудиг болн совхозмудиг тал-талдн заажд келгнэ тускар СССР-н Министрмүдин Советд төр белддж орулдж өгхиг даалгхмн, энүг ори-нутгин амтнэ хот-хоолин некьврнн болн промышленностиг селанэ эдл-ахун сырьегьар теткх кергас иштэгьяр кехмн. Областьин хуавар уга союзн республикисн Ми-

нистрмүдин Советс, автономн республикисн Министрмүдин Советс, крайсполкомс болн облсполкомс колхозмудар кегдх белдлгнэ кемджанэс иштэгьяр буудя, бодниц, мах, үс, өндг, болн ноос 1959—1965 джилмүдт колхозмудас государств хулддж авх гектарн нормиг кедж гаргьдг батлхмн, энүг кехларн, газр-усна баадл, колхозмудин селанэ эдл-ахун производствд баах специализац болн күцн кирцань тоолгдх кергтэ.

Союзн республикисн Министрмүдин Советс, автономн республикисн Министрмүдин Советс, крайсполкомс болн облсполкомс селанэ эдл-ахун онц-онц хот-хоолар, эдннн гаргьлгнн—экономическ олз уга болхла, эдл-ахун специализацла эс ирлцдхалд, колхозмудт болн районд тедннн белдлгнэ зура тавлгг баадж чадх зөв өгхмн, болв республикэср, крайр болн областэр тер зүсн хот-хол белдлгнэ зура бүүклдн эркан уга күүцлгнн теткдх зөвтэ.

7. Буудян болн нань чигн культурин ургьц сән болджах йовдл эн джил будя, шикрин свекл болн селанэ эдл-ахун нань чигн хот-хол белдлгнн икдүлдж болх аргь учрадхакнн төлөд СССР-н Госпланд болн СССР-н селанэ эдл-ахун Министерствд, союзн республикисн Министрмүдин Советснэ хамдан, хойр долан хонгин дотр 1958 джилд буудя, шикрин свекл болн селанэ эдл-ахун нань чигн хот-хол белдлгнэ зураг икдүлхнн тускар төр белддж, СССР-н Министрмүдин Советд орултха гидж даалгхмн.

8. Колхозмуд государствд эрк биш орулдж өгдг тавцар, контрактацар болн МТС болн шилнн станцинсн кедг көдлмшин төлөд натуроплат өглгьяр давсн джилмүдт селанэ эдл-ахун хот-хоолар 1958 джилин июлин 1-шинд гарсн өринн теднэс авхмн биш, энүг 1958 джилд колхозмудар селанэ эдл-ахун хот-хол орулдж өглгьяр батлгдсн зуран кемджэгнн багьруулгг кехмн.

9. Эн джилин июлин 1-шин күртл эрк биш тавцар колхозмуд государствд малас гардг хот-хол орулдж өгснэ, тер мет 1958 джилин ургьцас эрк биш тавцар, контрактацар, государствин хулддж авлгьяр болн 1958 джилин зуран тоод МТС кесн көдлмшин төлөд натуроплат өглгьяр таранас гардг хот-хол орулдж өгснэ тооцаг, эн тогтаврт батлгдсн үнар, дакж кехмн гидж йилгхмн.

10. СССР-н өдмг-гуйрин Министерствин организацд болн предприятиес, совхнархозмудт, потребительск кооперацд, СССР-н селанэ эдл-ахун Министерствд, СССР-н эрүл-менд харлгана Министерствд болн талин организацд, селанэ эдл-ахун хот-хол болн сырье зүсн болгьарнн авлгьиг, тер мет эднд өгдсн зура күүцлхнн даалгьврнн, авсн хот-хоолинн сән чинртэгьяр хадгьлгьг болн батлгдсн диг-дарагь ар белдлгнн тооцагнн өгхиг даалгхмн.

Союзн республикисн Министрмүдин Советс бодниц, темс, багцин культур, яста-идата зер-земш, виноград, зерлг ургьдг ягод белдлгнн балгьсдин шидрк районд, балгьсна болн көдлмшчрннн поселкисн эргнд, зокалта болсн цагт, государствени гүүлганэ организацд даалгьдг чадх зөв өгхмн.

11. СССР-н Министрмүдин Совет колхозмуд государствд хулдг селанэ эдл-ахун хот-хоолин хулддж авлгнэ үниг союзн республик болгьнар йилгьдг (2—13 №№ эн тогтаврт тавгдсн приложениес келгдсэр), СССР-р бүүклдн дару заагддях тооцана дундин үнас иштэгьяр батлв:

Центнерн арслнгар	Центнерн арслнгар
Буудян культур дундлад 74	Махн өбкн хойрнн тегц гаха 1081
Нари цецгин экн 172	Таргьн гаха 826
Бодниц 40	Така болн гуудж-мл 895
Шикрин свекл 23,5	Нугьсн болн галун 738
Көвнъ сырец 340	Үсн 115
Лөн-волокну №8 2.300	Өндгн(арвндн) 6
Пенек №5 2.300	Угьаглад уга по-осн йирин чинртэ болхла:
Мал болн шовун (амдин чиньнурэр) Дундин чинэнта 619	Нари ноосн 4100
Дундин чинэнта 619	Дундин нари но-осн 3290
Дундин чинэнта хон 536	Дундин шүрүн ноосн 2470
Махна гаха 786	Цүрүн ноосн 2370

Эн токтагдсн хулдин үниг (2-13 номертэ приложенэс) иштэ союзн республикисн Министрмүдин Советсн селанэ эдл-ахун хот-хоолин хулдин үниг зонар, сортар, зүсэр болн белдлгнэ сезонар хулддж авлгнэ үн хойр долан хонгин эргд кедж СССР-н Министрмүдин Советд батлгьнд орулдг өгцхэх зөвтэ.

Цайгнн хамтхсна, гуммитрагантнн болн лохин какедин белдлгнэ үниг урдк кевтнэ үлдэхмн. Крайн Севернн болн теднлэ адлцүлгч хол баах газрмудар селанэ эдл-ахун хот-хол хулддж авлгьяр ода баах үниг тер кевтнэ үлдэхмн.

12. Эн токтаврт эс халагдсн багц-огородин культуриг, виноград, ясна, косточковой болн цитрусин плодс, хагсу зер-земш, балин, янбьгь, затин хамтхс, өвс, солом, арахис, сафлор, ляллеманц, кольз, перилл, крамб, тунган плодс, олн джилэ болн нег джилэ өвснэ эк, ворсовальн шикк, люф, улв, өд, шетин, мөрнэ килгьс, хагзлад унсн ноос, крестьян улсин кесн сыр, ээзгэ болн эн токтаврт эс халагдсн селанэ эдл-ахун нань чигн хот-хол зонар болн сезонар союзн республикисн Министрмүдин Советсэр батлгдсн үнар 1958 джилин май сарин 30-д гаргьсн СССР-н Министрмүдин Советин 583 номертэ токтаврт халагдсн белдлгнэ диг-дарагь ар хулдгдхмн. Зерлг плодс, ягод болн тенгьрин ки хулдгж авхларн колхозин базрт тогтсн үнар хулдгж авхмн.

13. Сән сортта тарэ тархиг делгрүлхнн төлад болн буудян, тосна культур болн эрднн-шишан гибридн эк тардг гаргьлгнн урмдта болтха гидж теднэ үн деер немүр үнин кемдгэ болн белдлгнн нань чигн условий болн теднэ эн культурмудин сортовой эк белдлгнэ болн өлгнэ условийс СССР-н Министрмүдин Совет батлв.

14. Буудя, тосна культурин эк, шикрин свекл, көвнъ-сырец, бодниц, темс, мал, үс, ноос болн нань чигн ургьмлин болн малин хот-хол колхозмуд государствд орулдж өгхларн, тедн белдлгнэ организацнн авлгнэ пунктд болн эд-бод кедг промышленностин предприятиес күргдг өгхларн 25 километрн колхозин гаругьар күргдхмн, эн хот-хол улм хол газрт күргдхлэ, белдврнн организац болн предприятиес селанэ эдл-ахун хот-хол күргсн 25 километр даву хаалгнннн мөнбьгнн автомашинэ зөбврнн үнар нег тарифар өгхмн.

15. Селанэ эдл-ахун хот-хол болн сырье хулддж авлгнэ шин үн токтагдснла залгьдлулдж, селанэ эдл-ахун хот-хол болн сырье белдхлэнь, колхозмудт өгдг немүр мөргэ уруулхмн, дакад шикрин свеклин экиг өнтгэр өгдгиг болн көвнъ болн минеральн удобренэ экиг льготн үнар өгдгиг бас уурулхмн.

16. Техническ культур тардг зарм райондар буудян культур эс гидж нам таргдхш, эс гидж кемдгэ багьар таргднэ, тер учрар, көвнъ-сырец, лён-долгунецин продукц, олс болн нань чигн лубяной культур, цайгнн хамтхс, тамк, торгь ээрдг коконс белдхларн колхозмудт буудя хулдлгь бүрдэхмн. Орхта хүрсх орулдж өгсндн — буудя болн жмьх, шикрин свекл орулдж өгсндн — шикр, тосна болн эфир тосна культурин эк, көвнъ-сырец, лён-долгунецин эк, олс болн лубяной нань чигн культур болн макин продукц орулдж өгсндн — ургьмтос болн жмьх бас хулдхмн, анбьчулгд гол радар пушин-мех-сырьяс белдхлэнь — анбьчурт гуйр хулдг болхмн; ноос орулдж өгсндн — валенкс, болн ишкэс хулдг болхмн.

Буудя, гуйр, ургьмл тос, валенкс, ишкэс болн жмьх хулдхларн, гүлганэ скидк угагьар розничн үнар хулдхмн, шикрин свекл орулдж өгсндн — шикр, көвнъ-сырец болн тосна культурин эк орулдж өгсндн жмьх хулдхларн — ода баах льготн үнар хулдхмн. Эн эд-тавриг колхозмуд потребкооперацин гүүлганэ предприятиесэр болн складсар шуд дорн хулддж авхла гүүлганэ гару даахин төлад потребкооперацд өгдг гүүлганэ скидк токтагдсн кемджэгьарн өгдхмн.

Селанэ эдл-ахун наадк хот-хол хулддж авхларн хот-хоолин болн промышленн эд-тавриг сөрүд хулдгиг уурулхмн.

17. Селанэ эдл-ахун хот-хол болн сырье авдг белдлгнэ организац болн предприятиес колхозмудт, терүнэ государствд хулдджах буудян, тавгьнн, көвнъгнн, лён-долгунецин болн олсна продукцин, кенафин болн нань чигн лубяной культур болн бодниц, темсна, шикрин свеклин, тамкин, махоркин, цайгнн хамтхсна, плодин, винограднн, баг-

Эрк биш орулдж өгдг тавциг болн МТС-н көдлмшин төлө натуроплат өгдгиг уурулхин тускар, селәнә эдл-ахун хот-хол белдлгәнә шин диг-дарана, үнин болн условийин тускар

(Чылгчн)

дин культури, эфир тосна культури, тосна культури экнә, өвснә экнә болн нань чигн ургымлмудин хот-хоолин, тер мет торгь ээрлгәнә қоконс, отхта ирехин, хүрсхин, пушнинә болн меховой сырьесин 25 процентин, дакад государствд хулддг махна, (малмудин болн шовудин), өндгнә болн ноосна үнин 20 процентин кемджәгьяр, тиигхләрн аванс авсндн процент бәрдж авлгьн угагьяр мөнһә аванс өгдг кехмн.

СССР-н Госбанк заагддж келгдсн күслин төләд белдлгәнә организацт болн предприятияст кредит гаргьдг өгчәхмн.

Белдлгәнә организацт болн предприятияст СССР-н Госбанкас кредит олзлсаннн төләд гаргьдг гаругьан ирлцнгьгү издержкд эс гидж тер организацсин болн предприятиясин хот-хоолин бийиннә үн деер немхмн.

СССР-н финансин Министерствлә, СССР-н өдмгуйрин Министерствлә, Центросоюза болн союзн республиксин Министрмүдин Советслә зөвчлдж колхозмудт мөнһгнә аванс өгчәхин төләд белдлгәнә организацт болн предприятияст кредит өглгәнә диг-дарана тускар сара хонгин болзгт инструкц барлдж гаргьхиг СССР-н Госбанк болн СССР-н селәнә эдл-ахун Министерствд даалгьхмн.

3. Государственн болн кооперативн организацсин, колхозникудин, көдлмшчнрин болн үүлд цергдг улсин эдл-ахусин хулдсн хот-хоолд 1958 джилн июлин нег шинәс авн экләд, эн токтаврар гаргьхиг колхозмудин ирлцнгьгү хот-хоолд өгддг үн өгхмн.

19. Колхозникуд селәнә эдл-ахун эдлврәсн үлү хот-хол хулдхларн керг уга үлү гару гаргьдгиг уурулхин эрkd, колхозникудас селәнә эдл-ахун хот-хол авхиг бүрдәгьд, эврәнн көлгәр, көлгнә үнинн белдлгәнә организацсас авад хот-хол авдг государствени болн кооперативн пунктст күргдж өгтхә гидж колхозмудт селвг өгхмн.

Уснә промышленностьд бәәсн үс орулдж авдг пунктсиг болм газрмударн колхозмудт хулдхин туск төриг союзн республиксин Министрмүдин Советс хәләдж хагьлх зөвтә.

20. Белдлгәнә организацсин селәнә эдл-ахун хот-хол белдлгәнә гарунь ода бийн дегд ик, селәнә эдл-ахун хот-хол ик геелтлә болн үрлгьнлә харгьлгьн, малин болн шовудин әмдин чиньнүрн багьрлгьн, тус уга зөвр—цуг эн тоот государствд ик гару үзүлнә гидж темдгх кергтә. Промышленн предприятиясәр селәнә эдл-ахун хот-хол эд-бод келгьнә гару, дакад белдлгәнә болн гүүлгәнә издержкь ода чигн өбдән.

Белдгдджәх селәнә эдл-ахун хот-хол килврүлгьн бәәрин газрин цуг советск органсин болн белдлгәнә организацсин күцәх эрки төрн болх зөвтә гидж СССР-н Министрмүдин Совет тоолджана.

Көдлмшән цааранднә ясерултха, белдлгәнә, сьтовой болн гүүлгәнә үлү звенос хастха, селәнә эдл-ахун хот-хол белдлгьнд, хадгьллгьнд, эд-бод келгьнд болн түүг хулдлгьнд бәәх эзн биш йовдл гаргьдгиг уга кетхә, гару икәр хаскиг, белддж авсн хот-холан бүкдлн хадгьлхиг, хот-хол үрәл уга, түүнә чиринь багьрулл уга хадгьлхиг тетктхә гидж организацсин болн предприятиясин гардачнриг закхмн.

Белдлгәнә болн гүүлгәнә организацсин, дакад селәнә эдл-ахун хот-хол болн сырье орулдж авдг, эд-бод кедг болн хадгьлдг промышленн предприятиясин көдлмшиг бәәрин газрин советск органс шүүдж хәләддәх зөвтә.

21. Селәнә эдл-ахун хот-хол болн сырьес белдлгьнә зура бүрдәлгьг болн күцәлгьг, бас тер мет колхозмудас болн совхозмудас селәнә эдл-ахун хот-хол болн сырьяс орулдж авлгьяр бәәх белдлгьнә организацсин болн предприятиясин көдлмш шүүдж хәләлгьг, терүг бүрн-бүтнәр хадгьллгьг тетклгьг республиксин Министрмүдин Советст, крайсин күцәгч комитетст, областсин күцәгч комитетст, райодар болхла — райодин күцәгч комитетст даалгьхмн.

22. Белдлгәнә организацсин төләд селәнә эдл-ахун хот-хол белдлгьяр гарх гаругьин шин нормс, ода бәәх нормсиг 15—20 процент багьрдгар кедж гаргьхиг, бас тер мет, СССР-н гүүлгәнә Министерствин системин оптовой организацин төләд багьрулгдсн шин оптовосьтовой скидкс болн махна болн махар кесн хот-хоолин, темснә, зер-земшин болн нань чигн зәрм хот-хоолин хулддг үнәс хулдлгьнә

багьрулгдсн скидкс кедж гаргьхиг нег сара болзгт кетхә гидж СССР-н Госпланд, СССР-н финансин Министерствд, СССР-н гүүлгәнә Министерствд болн Центросоюзд закхмн.

23. Боднцг, темс болн плодс зөбхләрн болн хадгьлхларн, терүнә геедрлт багь болтха гидж, тер хот-хол белдлгьх райодар хадгьлхиг бүрдәтхә гидж, темс болн плодс үвләр хадгьлдж гаргьхд, тер хот-хол хадгьллгьнд гарх гаруг бийсн даадгар колхозмудла бооца кетхә гидж Центросоюзд болн СССР-н гүүлгәнә Министерствд закхмн.

Колхозмуд государствд зуг эврәнн товарн продукция зармсинь хулддгиг тоолад, хавст, агьурц давсллгь, темс плод, ягод эд-бод келгь болн хадгьллгь бүрдәтхә гидж колхозмудт селвг өгхмн, бас тер мет балгьсар болн көдлмшч поселксар эврәнн ларекс, палаткс болн магазин секти, терүндән шинәр, эс гидж эд-бод кедсн темс, боднцг, үс, ұсар кесн хот-хол, шовуна мах, өндг болн селәнә эдл-ахун нань чигн хот-хол даньгин хулддг болтн гидж колхозмудт бас селвг өгхмн.

24. Колхозмудт, РТС-д, совхозмудт болн селәнә эдл-ахун нань чигн предприятияст болн организацт хулдддджәх трактормудин, селәнә эдл-ахун машиндин, ачлгьна автомобильмудин болн материалмудин үн диглхин эрkd колхозмудт, РТС-д, совхозмудт болн селәнә эдл-ахун нань чигн предприятияст болн организацт хулдддджәх трактормудт, ачлгьна автомобильмудт, комбайнст болн селәнә эдл-ахун нань чигн машиндт оптовой негл үнин преискурант гаргьдж батлад, 1958 джилн июлин нег шинәс авн экләд тер үнәр хулддг кехмн. РТС-н болн сельхозснабин организацсин көлгнә болн сьтовой гаруг эн тәвгддж батлсн негл оптовой үн деер хулддж авачнр бийсн даахмн.

Эн машиндин үнәс иштәгьяр трактормудин, ачлгьна автомобильмудин, комбайнсин болн селәнә эдл-ахун нань чигн машиндин запасной әнъгсин үнин преискурант хойр долан хонгин болзгт батлхиг, бас тер мет трактормудин, ачлгьна автомобильмудин, комбайнсин болн селәнә эдл-ахун нань чигн машиндин преискурант гаргьдж, терүнд кергтә запасной әнъгсин үнин, тер издельсин техникск заавртагьяр преискурант гаргьдж, түүг олдн күргдж медүлхиг СССР-н Госпланд даалгьхмн.

25. Селәнә эдл-ахун көдлмшт улм ясерулгдсн болн производительн техник орлцулхин төләд шинәс кедж гаргьддәх трактормуд, комбайнс болн селәнә эдл-ахун нань чигн машинд, тедниг олар кедж гаргьдг болад хойрдгч джилдн бийиннә үнәс болн 3 процентин кемджәтә оругьяс иштәгьяр токтагдх үнәр колхозмудт, РТС-д, совхозмудт болн селәнә эдл-ахун нань чигн предприятияст болн организацт хулдддджәхмн.

Заагддж келгдсн машиндиг кедж гаргьддәх түрүн джилә зуран үнин болн терүна хойрдгч джилә зуран үнәс иштәгьяр токтсн үнин хоорндк заагиг союзн республиксин зурад болн бюджетд темдгддж хәләхмн.

26. Нефтепродуктсин, автобензинәс бишинькин, ода бәәх промышленн оптовой үнәр колхозмудт, РТС-д, совхозмудт болн селәнә эдл-ахун нань чигн предприятияст болн организацт сьтовой гаругьинь РТС даагьад, хулдддг кехмн.

27. Цуг эдләчнрт автобензин (поясн) розничн нег үнәр хулдддг кехмн.

Автобензинә (поясн) розничн нег үнин преискурант Министрмүдин Совет кедж батлад 1958 джилн июлин нег шинәс авн экләд цуг эдләчнрт хулддг болгьн.

28. Колхозмудт минеральн удобреньс хулдлгьг, тер мет ясервин эксплуатационн болн метизмүдин кергллгьнд хар болн өнъгтә металлмуд хулдлгьг 1958 джилн июлин нег шинәс экләд ода бәәх оптовой үнәр, ачлгьнд гардг фактичск үнинн даалгьтагьяр, РТС-н болн сельхозснабин организацин сьтовой үнинн даалгьтагьяр хулддг кехмн.

29. Колхозмудт, совхозмудт болн селәнә эдл-ахун нань чигн предприятияст болн организацт малин хотин буудя болн концентрированн хот хулдхларн ода бәәх государствени розничн үнәр хулдхмн.

30. РТС-н болн Сельхозснабин организацсин сьтовой гаругьин норм сар хонгин болзгт кетгьд, СССР-н Госпланд батлгьнд орулдж өгчәтн гидж союзн республиксин Министрмүдин Советст закхмн.

31. Союзн республиксин Министрмүдин Советст, СССР-н Министерствд болн ведомствд иигдж закхмн:

а) эн токтаврла залгьлдулдж селәнә эдл-ахун хот-хоолд, селәнә эдл-ахун машиндт, ачлгьна автомобильмудт, нефтепродукт болн материалмудт шин үн тәвддәх учрар олт-әмтнә эдл-ахун зурад болн бюджетд ямаран сольврмуд гарчах болна, түүг тоолдж диглдж, хойр сар хонгин болзгт СССР-н Госпланд болн СССР-н финансин Министерствд орулдж өгтхә.

Олт-әмтнә эдл-ахун зуран үзмджиг СССР-н Госпланд орулдж өгхиг, СССР-н финансин Министерствд болхла — союзн бюджет республиксин хоорндан тооца келгьг болн, эн токтаврәс иштәгьяр Министерствсин болн ведомствсин оругьин болн гаругьин балансд 1958 джил болсн сольврмуд орулдж өгтхә;

б) эн токтаврәс иштәгьяр, шин үн тәвдсн, үнлгьнә ода бәәх диг-дарана, үлдсн эд-таврин болн өлг-әдин үниг оньгдарултха.

32. Ямаран олт трактормуд, селәнә эдл-ахун машинд болн теднә запасной әнъгс керглгдддәхин тускар болн колхозмудин болн совхозмудин сурврас иштәгьяр 1959 джил тедниг гаргьх зуран тускар хойр сарин болзгт СССР-н Госпланд селвг орулдж өгтхә гидж союзн республиксин Министрмүдин Советст, СССР-н селәнә эдл-ахун Министерствд даалгьхмн. Тиигхләрн эдл-ахун зональн өвәрцлә ирлцүлдж күч-көлснә производительностин өбдлтиг теткгч, селәнә эдл-ахун хот-хол гаргьлгьна үниг багьрулгч селәнә эдл-ахун производствин комплексн механизациур орх аргь өгч машинд колхозмудар болн совхозмудар бүрдәх кергтә.

33. Кулгдддәх ургьц болн терүнд гарх гаругьин дүнъгьяр ургьяс болн мал өсклгьнәс авдгд хот-хоолин үнин тускар Министрмүдин Советс джил болгьн хәләдж күүндәд, кергтә болсн цагтн СССР-н Госпланд селвг орулдж өгхиг токтахмн.

Республиксин орулдж өгсн материалмудиг шиндддж хәләгьд, дакад селәнә эдл-ахун токтсн бәәлд хәләгьд, селәнә эдл-ахун зәрм хот-хол хулддж авлгьна үниг оньгдарулхин тускар сводн селвг СССР-н правительствин хәләврт СССР-н Госплан орулдж өгхмн. Терүнләрн хамдан, үн токтахларн, государствени сә хәәлгьнәс иштәгьяр кедж, республикс болгьна экономическ делгрлтиг, селәнә эдл-ахун производствин шишлнәдүрлгьг болн келн-әмтнә өвәрциг цуг халхаснь шинддлгьнд государствин гаргьсн гаруг республик болгьнур чикәр хувахин эрkd, дакад материалн урдин ленинск авц-бәрцәс иштәгьяр селәнә эдл-ахун күч-көлсчнрин колхозн олна эдл-ахун кесн көдлмшин тоола болн чинрлә ирлцүлдж, күч-көлснә шаньгин өгхин эрkd СССР-н Госплан, СССР-н Деед Советин Келн-әмтнә Советин Экономическ комиссд орулдж өгнә. Орн-нутгин экономикин өбдлгьнә олна кергт коллектив, район болгьн, республик болгьн күч-көлсәрн орлцлгьн, социалистическ государствин өмн авсн эврәнн даалгьвран тедн күцәлгьн—селәнә эдл-ахун күцлгтә делгрлтиг, Советск Союзин цуг күч-көлсчнрин материалн болн культури джиргьлин кемджән өбдлгьнд, олт-әмтнә цаарандн ни-ницнъгьү бәәлгь батлгьнд, коммунизм тохлгьна әрүн кергт дөн болх зөвтә.

СССР-н Деед Советин Келн-әмтнә Советин Экономическ комисс бийдән даалгьсн төрмүдлә ирлцүлдж эврәнн сүв-селвгән өгнә.

Хулддж авлгьна үн сольлгьг СССР-н Министрмүдин Совет батлна.

Дарук джилд хулддж авлгьна үн батлгь, селәнә эдл-ахун государствд хулддг хот-хоолин хулддж авлгьна ода бәәх үнин 80—85 процентинь колхозмудт өгх кергтә.

Эн джил государствд белддж авчәх селәнә эдл-ахун хот-хоолин үниг сольлгьна туск селвгиг хәләдд батруллгьна диг-дарана болн болзгин тускар, тер мет энүллә залгьлдулдж, колхозмудла тооца келгьнә условиянн туск материалмудиг СССР-н Министрмүдин Советд долан хонгин болзгт орулдж өгхиг СССР-н Госпланд, союзн республиксин Министрмүдин Советс орлцлгьтагьяр СССР-н селәнә эдл-ахун Министерствд даалгьхмн.